

Totalitarisme, de kracht van de rattenvangers van het onbehagen

Petra Bolhuis
Maleutiek-2021-2

1

Inleiding

- Hannah Arendt en haar begrip van het totalitarisme
- Begrijpen is niet vergoelijken,
- Begrijpen is handvatten bieden opdat het 'dit nooit weer' handen en voeten kan krijgen.
- Kunnen we leren van de geschiedenis?
- Kunnen we zelf iets doen?

Maleutiek najaar-2021-Arendt

2

De invloed van Arendts eigen ervaringen

- Duitsland in de aanloop naar WOII
- Joodse familie
- Blucher is ex-communist (tot 1928) toen anti-Stalinist.
- Vlucht naar Amerika en reflecteren op wat achter je ligt. (na-denken)

Maleutiek najaar-2021-Arendt

3

Dit nooit weer ...

- Arendt's eigen ervaringen maken het noodzakelijk te reflecteren.
- Niet te optimistisch en niet te pessimistisch zoekt zij naar handvatten. (blz. 39 en 40)
  - Om te begrijpen, maar niet om te vergoelijken,
  - Om te onderkennen,
  - Om iets te kunnen uitrichten tegen.

Maleutiek najaar-2021-Arendt

4

Wat is totalitarisme?

- 'Totalitario' term van Mussolini voor fascisme als staatsvorm Italië 1920.
- Arendt gebruikt de term voor een nieuwe bestuursvorm waarvan zij de geboorte ziet in Duitsland onder Hitler en Rusland onder Stalin.
- Voorlopig Totalitarisme = staatsvorm waarbij verlatenheid

Maleutiek najaar-2021-Arendt

5

Misvattingen volgens Arendt;

1. Totalitarisme is een vorm van dictatuur,
2. Stalinisme en Nazisme zijn elkaars tegenpool en mogen niet onder één noemer gebracht worden,
3. Totalitarisme is een vorm van nationalisme.

Maleutiek najaar-2021-Arendt

6

Heeft willen begrijpen zin?

Er is veel kritiek op Arendt vanwege het willen begrijpen van het onbegrijpelijke. Zij zelf zegt; "Antisemitisme (en niet Jodenhaat), imperialisme (en niet verovering), totalitarisme (en niet dictatuur)-alle, het een nog brutaler dan het ander, hebben ze bewezen dat de menselijke waardigheid een nieuw fundament hard nodig heeft..." (42)

Maleutiek najaar-2021-Arendt

7

Het boek en de plaats in haar oeuvre

Alle thema's die Arendt uitwerkt in latere grote werken zijn al aanwezig;

- Vita activa/ menselijke conditie gaat in op arbeid, werk en handelen en op medelijden versus solidariteit en op nataliteit.
- The life of the mind gaat in op de rol van het denken en oordeelsvermogen.
- Verder is dit boek de start van Arendt als politiek en zeer controversieel denker. (over de positie van Joden, over Israël, over Vietnam, over Eichmann)

Maleutiek najaar-2021-Arendt

8

Het boek zelf: hoe zit het in elkaar?

Het onderzoek bestaat uit 3 delen.

Dit is een vertaling van deel 3 met als appendix een samenvatting van een deel van deel 2.

Deel 1 Antisemitisme in Europa in de 18de en 19de eeuw tot de Dreyfus Affaire.

Deel 2 Imperialisme De 19de eeuwse kolonisatie tot WOI

Deel 3 Nazisme en Stalinisme

Maleutiek najaar-2021-Arendt

9

Inhoud van het boek

Hoofdstuk 1 De klassenloze maatschappij. Hier worden de voorwaarden onderzocht waaronder de massa opkomt die voor een totalitaire beweging de brandstof is.

Hoofdstuk 2 De massa moet veroverd worden en propaganda speelt een belangrijke rol. Er wordt een fictieve wereld gebouwd en in stand gehouden.

Hoofdstuk 3 In tegenstelling tot andere regeringsvormen die gaan oogsten en consolideren blijft beweging het belangrijkste doel van het totalitaire regime. Er wordt een objectieve vijand gecreëerd.

Hoofdstuk 4 Dit is een later toegevoegd hoofdstuk waarin Arendt probeert om een soort checklist voor regeringsvormen te schetsen. Verder beschrijft ze mogelijke tegenkrachten.

De Appendix gaat over de positie van de rechten van de mens in de moderne tijd.

Maleutiek najaar-2021-Arendt

10

Gevaren van de moderne tijd volgens Arendt;

- ✓ Atomisering
- ✓ Cynisme
- ✓ Wantrouwen,
- ✓ Geloof in maakbaarheid
- ✓ Onzekerheid
- ✓ Efficiëntie en berekening i.p.v. oordelen
- ✓ Overbodigheid van mensen
- ✓ Aanwijzen van vijanden
- ✓ Complottheorieën i.p.v. de complexe realiteit

Maleutiek najaar-2021-Arendt

11